

### درس شانزدهم: رنسانس و عصر جدید

۱. رنسانس به چه معناست و از نظر تاریخی چیست؟ به معنای نوزایی و تجدید حیات است و از نظر تاریخی به دگرگونی های فکری و فرهنگی گفته می شود که به منظور احیای فرهنگ یونان و روم باستان، از ایتالیا آغاز شد و به تدریج در بخش های دیگر اروپا گسترش یافت.
۲. کدام کشور زادگاه و پیشگام رنسانس بود؟ ایتالیا.
۳. به چه دلایلی ایتالیا خاستگاه نهضت رنسانس محسوب می شود؟ در قرن ۱۴ م هنگامی که فرهنگ قرون وسطایی بر سراسر اروپا سیطره داشت، گروهی از نویسندگان و اندیشمندان که در شهرهای ثروتمند ایتالیا می زیستند، هدایت جریان فکری و فرهنگی را به دست گرفتند و تفکر و سبک جدیدی از زندگی را باب کردند. این تفکر و سبک جدید زندگی که اساس آن بر نوزایی و تجدید حیات فرهنگ یونان و روم باستان قرار داشت، به رنسانس معروف شد.
۴. مهم ترین زمینه ها و عوامل ظهور رنسانس را نام ببرید؟ ۱- رشد شهرنشینی و تجارت ۲- گسترش روابط فرهنگی با جهان اسلام ۳- پیشینه ی فرهنگی و تاریخی
۵. جنگ های صلیبی چه تأثیری بر رونق و شکوفایی شهرهای ایتالیا داشت؟ شهرهای ایتالیایی در آن زمان، سرآمد شهرهای اروپا در تجارت، بانکداری و صنعت به شمار می رفتند. شهرهای بندری ونیز، جنوا، پیزا و پالمو تجارت در دریای مدیترانه و سواحل غربی اروپا را در اختیار داشتند. فلورانس، مرکز داد و ستد کالاهای قیمتی، فلزی و جرم، بود و تجارت پارچه را در بخش وسیع، از اروپا به خود اختصاص داده بود.

۶. به چه گروهی بورژوا می گفتند و چه نقشی در پیدایش رنسانس داشتند؟ با گسترش شهرها و رشد تجارت مشاغل و حرفه های گوناگونی شکل گرفت و قشر جدیدی از شهرنشینان ثروتمند شامل بازرگانان، بانکداران و صاحبان صنایع سر برآوردند که به آن ها «بورژوا» می گفتند. آنان با ایجاد انجمن ها و شوراهای مختلف نقش مؤثری در اداره ی امور شهرها به عهده گرفتند. بورژواها نگرش و علایق متفاوتی با فئودال ها و شوالیه ها داشتند. آنان اهمیت و ارزش فراوانی برای علم، فرهنگ و هنر قائل بودند و در ترویج آن ها می کوشیدند.
۷. کدام خاندان معروف فلورانس مشوق و حامی جدی فرهنگ، ادب و هنر بودند؟ خاندان معروف مدیچی.
۸. درگیری های پاپ ها و پادشاهان در اواخر قرون وسطا چه تأییراتی بر شهرهای ایتالیا داشت؟ استقلال و آزادی عمل بیشتری برای دولت شهرهای ایتالیایی به وجود آورد. این استقلال، موقعیتی را برای متفکران و دانشمندان این شهرها ایجاد کرد که بتوانند تفکر و فرهنگ جدیدی را نشر دهند که کاملاً با اندیشه و فرهنگ حاکم بر قرون وسطا متفاوت بود.
۹. دانشمندان اروپایی در قرون وسطا از چه طریقی با دستاوردهای فکری و فرهنگی جهان اسلام آشنا شدند؟ از طریق اندلس (اسپانیای مسلمان) و سیسیل.
۱۰. جنگ های صلیبی و گسترش روابط تجاری میان اروپا و شرق چه تأییری در گسترش روابط فرهنگی اروپاییان با جهان اسلام شد؟ باعث افزایش آشنایی و آگاهی های اروپاییان با ابعاد مختلف تمدن اسلامی و پیشرفت های علمی مسلمانان شد. به طور کلی آثار و نوشته های علمی دانشمندان و عالمان مسلمان تأثیر بسزایی بر وضعیت فکری و فرهنگی اروپا در اواخر قرون وسطا نهاد.
۱۱. تأثیر پیشینه ی فرهنگی و تاریخی روم و یونان باستان را در پیدایش رنسانس بیان کنید؟ سرزمین ایتالیا قلب امپراتوری روم باستان به شمار می رفت و آثار و بناهای عظیم تمدن یونانی رومی در گوشه و کنار این سرزمین به چشم می خورد. وجود این آثار در پایان قرون وسطا برای بسیاری از شهرنشینان مرفه ایتالیایی، یادآور روزگار عظمت و شکوه فرهنگی، اقتصادی و سیاسی گذشته ی آنان بود. در این دوره تعدادی از نویسندگان و اندیشمندان ظهور کردند که با اشتیاق فراوان به مطالعه و پژوهش درباره ی فرهنگ یونان و روم باستان پرداختند و در صدد احیای آن برآمدند.
۱۲. دستاوردها و تحولات رنسانس و عصر جدید را بنویسید؟ ۱- گسترش اندیشه اومانیسم (انسان گرایی) ۲- تحولات علمی ۳- اکتشافات جغرافیایی و شروع استعمارگری اروپاییان ۴- اصلاح دینی و نهضت پروتستان.
۱۳. منظور از اومانیسم (انسان گرایی) چه بود؟ حرمت نهادن به اعتبار و ارزش انسان و تصدیق استعداد و توانایی های او بود.
۱۴. اعتقادات اومانیست ها (انسان گرایان) چه بود؟ انسان گرایان یا اومانیست ها به تبعیت از یونانیان باستان، انسان را محور و مدار جهان می شمردند و اعتقاد داشتند که معیارهای اخلاقی و ارزش ها و هنجارهای اجتماعی باید بر پایه ی خواسته های انسان و تمایلات دنیوی او ایجاد شود. در حالی که انسان گرایان، انسان را موجودی می شمردند که زندگی دنیوی او ارجمند و مهم است.
۱۵. عقیده کلیسا در مورد انسان چه بود؟ کلیسا مروج این عقیده بود که انسان فقط برای خدمت به خداوند خلق شده است و دنیاگرایی و میل به لذت جویی او را از رسیدن به سعادت و خوشبختی در جهان آخرت باز می دارد.
۱۶. تفکر اومانیستی و گرایش های انسان گرایانه، بیشتر در چه زمینه ای انعکاس یافت؟ در قلمرو ادبیات، هنر و معماری و تعلیم و تربیت انعکاس یافت و به نهضت ادبی و شکوفایی هنر و معماری در ایتالیا منجر شد.
۱۷. رنسانس چه تغییراتی در عرصه ی هنر ایجاد کرد؟ رنسانس در عرصه ی هنر، خصوصاً نقاشی، پیکرتراشی (مجسمه سازی) و معماری دگرگونی عظیمی ایجاد کرد، به گونه ای که آثار هنری این دوره به لحاظ موضوع و در سبک با آثار هنری دوره ی قرون وسطا به کلی متفاوت است. هنرمندان این دوره با محور قرار دادن انسان و طبیعت، آثار بی نظیری به وجود آوردند. آنان بر زیبایی و خصوصیات جسمانی انسان و خصلت های درونی شخصیت های مورد نظر خود تأکید فراوان می کردند.
۱۸. هنر رنسانس با ظهور کدام هنرمندان به اوج پیشرفت و شکوفایی رسید؟ لئوناردو داوینچی، رافائل و میکلا آنژ.
۱۹. ویژگی های داوینچی را بنویسید؟ دارای هوش و نبوغ سرشاری بود. او علاوه بر آنکه در نقاشی، مجسمه سازی و معماری سرآمد هنرمندان به شمار می رفت، در علوم مختلف از قبیل ریاضی، مهندسی، زمین شناسی و غیره نیز سررشته داشت.
۲۰. مشهورترین نقاشی های داوینچی را نام ببرید؟ مشهورترین اثر نقاشی او «شام آخر» و «مونالیزا» یا «لبخند ژکوند» است.

۲۱. عصر نوزایی (رنسانس) در معماری چه شیوه‌هایی نوینی را به وجود آورد؟ معماران عصر رنسانس ساختمان‌های رم باستان را سرمشق خود قرار دادند و الگوی معماری بناهای باستانی را در ساختن کاخ‌ها، کلیساها و نمازخانه‌ها به کار بستند.
۲۲. کدام بناها بیانگر اوج و شکوه معماری عصر رنسانس است؟ کاخ‌ها و کلیساهایی که در عصر رنسانس در شهرهای مختلف ایتالیا به ویژه رم، فلورانس و ونیز ساخته شد.
۲۳. عصر نوزایی (رنسانس) چه تأثیری بر تعلیم و تربیت نهاد؟ اندیشه‌ی انسان‌گرایی برای تعالی و رشد جسمی و روحی انسان اهمیت و ارزش فراوانی قائل بود و انسان‌گرایان بر اصل آموزش‌پذیری انسان و شکوفایی استعدادها و توانمندی‌های بالقوه‌ی او از طریق آموزش به شدت تأکید می‌کردند دانشمندان عصر رنسانس با مطالعه و بررسی آثار و نوشته‌های دوره‌ی باستان، رساله‌های متعددی درباره‌ی تعلیم و تربیت نوشتند و نظریه‌ی آموزشی جدیدی را ارائه کردند.
۲۴. نظریه‌ی آموزشی جدید عصر رنسانس بر چه مسأله‌ای تأکید می‌کرد؟ براساس این نظریه، هدف آموزش و پرورش، تربیت دانشمندان برجسته نبود، بلکه می‌خواستند شهروندانی را تربیت کنند که نقش سودمندی در جامعه ایفا کنند و در حیات شهری فعال باشند.
۲۵. در عصر رنسانس و قرون جدید، نگرش علمی اروپاییان در نتیجه‌ی چه عواملی تغییر کرد؟ آشنایی آنان با پیشرفت‌های علمی مسلمانان و اشاعه اندیشه‌های اومانیستی.
۲۶. در عصر رنسانس چه علومی به تدریج در کانون توجه طالبان علم و معرفت قرار گرفت؟ علوم طبیعی و روش‌های علمی مبتنی بر مشاهده و تجربه.
۲۷. در دوره‌ی رنسانس چه تحولاتی در علوم تجربی پیدا شد؟ در اواسط قرن شانزدهم نیکلاس کوپرنیک در رساله‌ی گردش اجرام سماوی، نظریه‌ی چرخش زمین به دور خورشید را مطرح کرد. با مطالعات برخی از دانشمندان از جمله کپلر نظریه‌ی کوپرنیک اثبات شد. اختراع تلسکوپ توسط گالیله، فرضیه‌های کپرنیک را بیش از پیش مورد تأیید قرار داد. با گسترش روابط اروپاییان با جهان اسلام پزشکی و داروسازی در اروپا نیز دچار تحول شد و ویلیام هاروی در زمینه‌ی کارکرد قلب و چگونگی گردش خون به موفقیت‌های مهمی دست یافت. در فیزیک و ریاضیات نیز پیشرفت‌هایی صورت گرفت و در قرن ۱۷ م با وسعت بیشتری ادامه یافت. در زمینه‌ی جغرافیا و نقشه‌برداری نیز اروپاییان از تجربیات مسلمانان بهره‌های فراوانی بردند و به پیشرفت‌های چشمگیری نایل آمدند.
۲۸. اهتمام و اعتنا به روش تجربی در دوره‌ی رنسانس چه نتایجی داشت؟ به تدریج سبب پیشرفت‌های جدیدی در بسیاری از علوم شد و زمینه‌ی انقلاب علمی را در سده‌ی ۱۷ م و سپس در قرن ۱۸ م فراهم ساخت.
۲۹. پیشرفت‌های علمی عصر رنسانس بیشتر مدیون چه کسانی است؟ بیشتر مدیون دیدگاه‌های نوینی بود که توسط دانشمندان و فلاسفه‌ای چون «دکارت» بنیانگذار سبک تحقیق در ریاضی و «فرانسویس بیکن» از طرفداران روش شناخت تجربی در مطالعات علمی حاصل شد.
۳۰. مهم‌ترین ابداعات فناوری در عصر رنسانس چه بود و چه پیامدهایی داشت؟ اختراع ماشین چاپ توسط «یوهانس گوتنبرگ» آلمانی. اختراع و توسعه‌ی صنعت چاپ کمک فراوانی به فراگیر شدن پژوهش‌های علمی و نشر علم در اروپا کرد. علاوه بر آن چاپ کتاب‌های غیرمذهبی از قبیل کتاب‌های فلسفی، رمان و داستان و آثاری در موضوع حقوق، تاریخ و... تأثیر ژرفی بر وضعیت فکری و فرهنگی جوامع اروپایی گذاشت.
۳۱. اکتشافات جغرافیایی و کشف راه‌های دریایی جدید در عصر رنسانس چه دستاوردها و نتایجی در پی داشت؟ این تحول، علاوه بر دستاوردهای علمی که در حوزه دانش دریانوردی و جغرافیا در پی داشت، موجب به هم خوردن موازنه‌ی تجارت جهانی و آغاز استعمارگری اروپاییان شد.
۳۲. انگیزه و عوامل اکتشافات جغرافیایی را ذکر کنید؟ ۱- سرزمین‌های شرق دور مانند هند و چین از گذشته‌های بسیار دور برای اروپاییان جاذبه‌ی فراوانی داشت. آنان همواره در اندیشه‌ی رسیدن به آن سرزمین‌ها بودند؛ اما حکومت‌های قدرتمند ایرانی و خلافت‌ها و سلسله‌های بزرگ مسلمان که از دوره‌ی باستان تا قرون جدید بر فلات ایران و مناطق ساحلی شرق و جنوب دریای مدیترانه تسلط داشتند، مانع جدی برای رسیدن اروپاییان به هندوستان و چین بودند. ۲- در اواخر قرون وسطا با گسترش فعالیت‌های تجاری در اروپا، انگیزه و اشتیاق اروپاییان برای رسیدن به شرق و دسترسی به ادویه و دیگر کالاهای گران‌بهای آن دیار دو چندان شد. از این رو، اروپاییان در صدد برآمدند خطرهای زیادی را به جان بخرند و مسیرهای دیگری را برای رسیدن به سرزمین‌هایی که قرن‌ها در آرزوی دسترسی به آن بودند، کشف کنند. ۳- افزایش اطلاعات جغرافیایی و توسعه‌ی مهارت دریانوردی اروپاییان در دوران پس از جنگ‌های صلیبی و اواخر قرون وسطا نیز تأثیر شایانی در کشف سرزمین‌ها و راه‌های جدید داشت.

۳۳. چرا پرتغالی ها و اسپانیایی ها انگیزه و شوق بیشتری برای کشف راه ها و سرزمین های جدید از خود نشان دادند؟ زیرا از یک سو قادر به رقابت با دولت شهرهای ایتالیایی که تجارت این منطقه را در انحصار خود داشتند، نبودند و از سوی دیگر با حکومت عثمانی که بر مناطق شمال شرق و شرق مدیترانه مسلط بود، دشمنی و ستیز داشتند.

۳۴. اروپاییان در زمینه جغرافیایی و مهارت دریانوردی به چه پیشرفت هایی دست یافتند؟ اروپاییان فنون نقشه کشی را تکامل بخشیدند و نقشه های نسبتاً دقیقی از دنیای شناخته شده ی آن روزگار طراحی و ترسیم کردند. به علاوه اروپاییان در ساختن کشتی و بهره گیری از تجهیزات دریانوردی مانند قطب نما که چینی ها اختراع کرده بودند و اُسْطْرلاب (وسیله ای که موقعیت اجرام آسمانی را معلوم می کرد)، به پیشرفت فوق العاده ای رسیدند.

۳۵. کدام کشور پیشگام اکتشافات جغرافیایی بود و در این زمینه چه اقداماتی انجام دادند؟ پرتغالی ها. آنان سفر اکتشافی خود را به سمت جنوب ادامه دادند و با دور زدن دماغه ی امیدنیک وارد اقیانوس هند شدند و تا سواحل جنوب شرقی هندوستان پیش رفتند. دریانوردان پرتغالی با مال التجاره ای شامل فلفل و سنگ های قیمتی از این سفر دریایی موفقیت آمیز به سرزمین خود بازگشتند و از آن سود هنگفتی بردند.

۳۶. کدام اقدام پرتغالی ها به منزله ی نخستین گام های اروپاییان برای استعمار سرزمین های دیگر محسوب می شود؟ دولت پرتغال ناوگان دریایی خود را به فرماندهی آلبوکرک به هند گسیل کرد و او توانست تعدادی پایگاه تجاری نظامی در جزایر و سواحل خلیج فارس، هندوستان و چین تأسیس کند.

۳۷. دومین کشوری که به دنبال پرتغال گام در کشف راه ها و سرزمین های جدید نهاد چه کشوری بود و در این زمینه چه اقدام مهمی انجام دادند؟ اسپانیا بود کریستف کلمب ایتالیایی که با نظریه ی کروی بودن زمین آشنایی داشت، پادشاه و ملکه ی اسپانیا را تشویق کرد که از برنامه ی سفر دریایی او برای رسیدن به هند با عبور از اقیانوس اطلس پشتیبانی کنند. سفر دریایی کلمب که با حمایت مالی اسپانیا انجام گرفت، منجر به کشف قاره ی آمریکا شد.

۳۸. چرا شمار زیادی از مردم اسپانیا و دیگر کشورهای اروپایی راهی قاره ی آمریکا شدند؟ به انگیزه ی کسب ثروت و دست یابی به زمین.

۳۹. براساس منشوری که پادشاه اسپانیا به کریستف کلمب و سایر کاشفان سرزمین های جدید داد آنان را به چیزی ملزم کرد؟ کاشفان ملزم بودند سهم عمده ای از غنایمی را که به دست می آوردند به خزانه ی این پادشاه بپردازند.

۴۰. چه عاملی اسپانیا را به یکی از نیرومندترین کشور اروپایی در سده های ۱۶ و ۱۷ م تبدیل کرد؟ طلا و نقره ی غارت شده ی بومیان آمریکا.

۴۱. از اواخر قرن ۱۶ م کدام کشورها گام به عرصه ی رقابت های استعماری نهادند؟ هلندی های و انگلیسی ها و سپس فرانسوی ها.

۴۲. مهم ترین ویژگی سده ی ۱۷ م چه بود؟ رقابت و درگیری پیاپی میان دولت های اروپایی برای تسلط بر مستعمرات بیشتر و کسب منافع اقتصادی بود.

۴۳. آثار و پیامدهای اکتشافات جغرافیایی را بنویسید؟ ۱- به دنبال دست یابی اروپاییان به سرزمین های جدید، جمعیت زیادی از مردم بومی مستعمرات به ویژه در قاره ی آمریکا بر اثر سرکوب شدید و انتشار بیماری های مرگبار از بین رفتند. اروپاییان تمدن های بومی و نهادهای کهن آن قاره را نابود کردند و دین، زبان و فرهنگ خود را به جای آن نشاندهند. ۲- در نتیجه ی اکتشافات جغرافیایی و دست یابی اروپاییان به منابع ثروت در سرزمین های جدید، حجم عظیمی از فلزات گران بها به اروپا سرازیر شد که تا آن زمان سابقه نداشت. ۳- رونق اقتصادی و رشد تجارت شهرهای اروپایی و افزایش اعتبار و منزلت تجار و صنعتگران و از دست رفتن موقعیت اجتماعی اشراف فئودال و زمین دار ۴- تشدید رقابت و درگیری سیاسی، نظامی و اقتصادی دولت های اروپایی در سرزمین اصلی و مستعمرات.

۴۴. کشفیات جغرافیایی در کدام حوزه بیشترین تأثیر را بر جای گذاشت؟ در حوزه ی اقتصادی.

۴۵. ذخیره ی فلزات قیمتی در کشورهای اروپا موجب چه شد؟ موجب رونق اقتصادی و رشد تجارت شهرهای اروپایی شد. این وضع به ضرر اشراف فئودال و زمین دار بود و موجب شد که موقعیت اجتماعی خود را از دست بدهند. در مقابل، اعتبار و منزلت تجار و صنعتگران افزایش یافت. همچنین موجب افزایش بیشتر قدرت شاهان اروپایی شد و آنان را بر اشرافیتی که تا آن زمان گردن فرازی می کرد، برتری بخشید. شاهان همچنین با استفاده از منابع مالی عظیمی که حاصل غارت مستعمرات بود، ارتش های ملی و ناوگان های دریایی خود را مجهز و قوی تر کردند.

۴۶. چرا با کشف قاره ی آمریکا، خرید و فروش برده به سرعت افزایش یافت؟ زیرا اروپاییانی که مزارع وسیعی را در آن قاره تصاحب کرده بودند به نیروی کار مجانی و ارزان نیاز داشتند.

۴۷. کدام کشورها تجارت برده از آفریقا به آمریکا را در انحصار خود گرفتند؟ اول پرتغالی ها و بعدها بازرگانان هلندی و انگلیسی.

۴۸. مورخان سلسله حوادث و تحولاتی که در قلمرو مسیحیت در اروپا در فاصله ی قرون ۱۴ تا ۱۷ م رخ داد را به چه نامی تعبیر می کنند؟ اصلاح دینی (رiform)

۴۹. جنبش اصلاح دینی چگونه شروع شد؟ با انتقاد و اعتراض به برخی از نظریات و عملکرد کلیسا شروع شد.

۵۰. چه گروه هایی به نظریات و عملکرد کلیسا انتقاد و اعتراض کردند؟ ۱- شاهان و فرمانروایان که کلیسا را از دخالت در امور سیاسی منع می کردند ۲- انسان گرایان هم که شیفته ی مروج ادبیات و آثار کهن یونانی و لاتینی بودند، به شیوه ی تعلیم و تربیت و محتوای آموزشی که تحت نظارت کلیسا در مدارس و دانشگاه ها تدریس می شد، انتقاد داشتند و آن ها را غیر مفید می شمردند. انسان گرایان همچنین کلیسا را به خاطر برخی ناهنجاری های اخلاقی کشیشان مورد سرزنش قرار می دادند ۳- گروهی از مصلحان دینی که از درون کلیسا پا به عرصه ی اعتراض و انتقاد نهاده و آموزه های کلیسا را در باره ی انسان و خدا به چالش کشیدند.

۵۱. مهم ترین شخصیتی که نهضت اصلاح دینی به نام او شناخته می شود، که بود؟ مارتین لوتر آلمانی بود.

۵۲. اعتقادات و نظریات مارتین لوتر را ذکر کنید؟ او به این نتیجه رسید که بر خلاف دیدگاه غالب کلیسایان، آنچه مایه ی رستگاری انسان می شود ایمان است و نه انجام دادن کارهای نیک. مسئله ی آموزش گناهان توسط کلیسا را در برابر پرداخت پول و انجام برخی خدمات مورد نقد قرار داد. او خدا را پدری مهربان می شمرد که بی هیچ چشم داشتی گناهان بندگانش را می بخشد.

۵۳. چرا طرفداران مارتین لوتر به پروتست معروف شدند؟ پاپ، با تکفیر لوتر از امپراتور مقدس روم خواست تا او را سرکوب کند. اما شاهزادگان آلمانی از لوتر حمایت کردند و به پاپ و امپراتور اعتراض (پروتست) کردند. از این روی آنان به پروتستان معروف شدند.

۵۴. تلاش های لوتر منجر به تاسیس چه آیین و کلیسای شد؟ تاسیس آیین و کلیسای پروتستان.

۵۵. اصلاحات لوتر در سوئیس توسط چه کسی دنبال شد؟ ژان کالون.

۵۶. نتایج پیدایش مذهب پروتستان در اروپا را ذکر کنید؟ ۱- از بین بردن وحدت کلیسای کاتولیک ۲- بروز سلسله جنگ های مذهبی میان پروتستان ها و کاتولیک ها ۳- تقویت پادشاهان و دولت های ملی ۴- رشد اندیشه ملی گرایی در اروپا ۵- تضعیف قدرت کلیسای کاتولیک و کاهش نقش آن در زندگی مردم و جوامع اروپایی.

**موفق باشید - مهران زنگنه سرگروه تاریخ ایزده - دی ماه ۱۳۹۷**